

PO IS CHI STIMANT SU MARI

Una faina po tenni a coru sa defensa de su mari de Sardìnnia

Is dunas funt in perigulu

Is dunas funt muntonis de arena pesaus e scurpius de su bentu; faint parti a unu 'ecosistema' de totu sa praja, is logus ùmbidus apalas de sa duna e su padenti de palla de mari, posidònia oceànica. Funt unu serbatoju naturali de brossa po sa praja etotu e una barriera de defensa po lagunas, lagus de sa costa e stàinis. Totus paris formant su sistema, chi est dèbili meda ma de importu mannu po su logu, finas econòmicu, e po is costas puru.

S'echilibriu cosa insoru dipendit de cosa meda, de sa naturalesa etotu, ma prus de totu de is fainas de s'òmini, chi podint cambiai a lestru custu echilibriu, adanniendi-ddu puru.

Is normas regionalis proibint a apetingai is dunas e is matas chi ddoi funt.

S'arena

Scutula beni is pannixeddus de mari, sciàcua is ainas de mari e lìmpia-tì beni is peis e is crapitas, innantis de ti-ndi andai de mari.

S'arena e sa còciula funt de su mari: no ndi-ddus pighist.

Tzèrria a sa Forestali (1515) chi biis genti pighendi-ndi arena a ampudda, sìcias etc. A ndi pinnigai s'arena ndi fait sparessi sa costa e est finas una nexi de fura gravi.

Is dunas

No caminist in is dunas, impera is passaditzius candu ddoi funt o is moris chi ddoi funt giai.

No ddoi passist a màchina o àtera cosa a motori.

No adannist is matas, su tzinnìbiri o is àteras matas chi ddoi funt: ca cassant s'arena e defensant sa praja de su bentu e de su mari.

Sa praja est unu beni comunu de totus

Sa praja est terra e mari totu paris, un'óru de mari formau de arena, giarra e cociulàmini, chi càmbiat cun su tempus po mori de su sulai a sighidura de su bentu, de is undas e de is arrius. Crescit gràtzias a sa brossa de terra e de mari, tragada e cambiada de su mari etotu e chi s'acabada benit a essi una cosa ùnica in natura po colori, bisura e sonus.

S'intrada a mari est libera e no si pagat e depit essi permìtiu a totus a caminai óru-óru de mari, finsas in is stabilimentus, finsas a 5 metrus de s'àcua, assumancu.

Po defensai sa costa, no fait a caminai cun veturas a motori in sa praja e impitzus de is dunas.

S'agiudu tuu

Lassa limpia sa praja e pinnigandi totu s'àliga cun tui.

Chi fumas, arregollindi is sigaretas e no nci-ddas fulist a terra.

No lessist nudda in s'arena (giornalis, frochitas e gorteddus de pràstica, imboddicus de cosa de papai etc.). Su bentu nci tragat totu e format unu muntronaxu in is dunas e in mari.

Sa protetzioni solari

Sciobera una pumada solari chi apoderit s'àcua: unu stiddiu de ollu solari podit imbrutai su tanti de àcua de una braza.

No ti-nci pongast asuta de su soli, chentza de una protetzioni solari cunforma a sa peddi tua.

Sa Posidònia oceànica defensat sa praja

Ddi nant palla de mari ma sa posidònia est una mata de mari de su Mediterràniu, defensada de sa 'Direttiva Habitat'. Fait a padenti asuta de mari e tenit importu mannu po su chi est sa vida de su mari, produsendi ossìgenu, donendi cosa de papai e domu a unu muntoni de animaleddus e firmendi s'arena de su mari, chentza de dda lassai bolai atesu.

In s'atòngiu custa mata nci perdit sa folla, chi nci acabat a sa praja, formendi muntonis de palla che abrandant is undas e sarvant sa praja, firmendi s'arena.

Sa posidònia

Aceta sa praja po comenti est in sa natura: sa posidònia no est un'arrefudu ma est una parti de importu mannu de su 'ecosistema'.

Arregorda-ti-ndi ca a ndi tirai sa palla posidònia, bolit nai a nci perdi arena meda, faendi spaciai sa praja.

Is buas e is àncuras

Impera is campus de buas, deghinou dona atentzioni a ancurai sa barca in d-unu fundali de arena.

Tirandi s'àncura cun grandu atentzioni: is surcus lassaus in is padentis de posidònia funt s'arrexoni de su spaessimentu suu.

Is fainas de sa 'Conservatoria delle Coste'

A cuncordai su programa CAMP: fainas po abrandai su spaciamentu de sa costa, po atendi sa pisca e su turismu (22 comunus postus in mesu).

A progetai e a fai su primu 'Eco-Ostello' de Bugerru (a 'impatto zero').

A asseliai s'ària de 'Mangiabarche' de Calaseda e nascentu de su parcu de allogamentu de sa costa.

A asseliai sa penìsula de Is mortòrius (Quartu) e nascentu de su parcu de allogamentu de sa costa.

A asseliai su ex presoni de Trabucato (isula de Asinara), strantaxendi-ndi unu centru de vela.

A cuncordai sa 'Campagna di Sensibilizzazione Estiva' po is chi bandant a mari o is chi faint sport de mari.

A cuncordai su cuncursu 'Adotta una spiaggia' po is scientis de sa scola mèdia de is comunus de sa costa.

APQ 'Sostenibilità Ambientale': arràngiu de 9 turris de sa costa de su de XVI sèculus.

A atendi is progetus europeus finantziaus de is programmas ENPI, CBC, MED E PO marittimo Italia-Francia.

S'agenzia regionali 'Conservatoria delle Coste' de Sardìnnia, est sa primu agenzia regionali po su cresci 'sostenibile' de sa costa in totu su mari Mediterràniu.

Is finis istituzionalis de s'Agenzia funt: a billai, a defensai e a donai valori a is ecosistemas de sa costa e a gestiri totus impari cuddas costas chi tengant importu e balimentu mannu po su logu.

Is fainas de sa Conservatoria funt:

A comporai benis de sa cosa chi tengant interessu po su logu.

A ponni in seguresa, a allogai e a donai valori a benis donaus a s'Agenzia.

A cuncordai is fainas po su chi est 'gestione integrata' de is àrias de sa costa, ordinadas de s'aminisitratzioni regionali, de is entis localis e de is chi atendint is àrias defensadas e is àterus logus e situs de interessu comunitàriu.

A promovi e a difundi is temas de sa defensa de su logu e su cresci beni e de manera 'sostenibile' de sa costa.